

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης Του Τμήματος Ελληνικής
Φιλολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης**
σε συνεργασία με το

**ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνιών με τίτλο:
«Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»**

**" Αντιλήψεις και στάσεις γονέων μαθητών με ειδικές
μαθησιακές δυσκολίες για τα Τμήματα Ένταξης"**

**"Perceptions and attitudes of parents of children with special
learning difficulties for the Integration Departments"**

της
Πάπατζη Μαρίας

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται
στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του
Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης
του Τ.Ε.Φ – Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο
Πληροφορικής και Επικοινωνιών
με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της
ένταξης»

Η τριμελής επιτροπή:

1. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΕΡΔΗΣ, ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Φ.Π.Ψ ΕΚΠΑ
2. ΜΗΤΣΙΑΚΗ ΜΑΡΙΑ, ΕΠΙΚΟΥΡΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ Τ.Ε.Φ Δ.Π.Θ.
3. ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΔΟΣΗ, ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ Τ.Ε.Φ. Δ.Π.Θ.

Κομοτηνή
2019

Περίληψη

Η παρούσα Διπλωματική εργασία αποτελεί μελέτη βασιζόμενη στις Μαθησιακές Δυσκολίες και τα Τμήματα Ένταξης. Αρχικά, αναλύεται ότι οι μαθησιακές δυσκολίες είναι μια ομάδα διαταραχών που επηρεάζουν την ικανότητα των ανθρώπων είτε να ερμηνεύουν αυτό που βλέπουν και ακούν είτε να συνδέουν πληροφορίες από διαφορετικά μέρη του εγκεφάλου. Μια μαθησιακή δυσκολία επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά λαμβάνουν, επεξεργάζονται ή εκφράζουν πληροφορίες. Οι έρευνες υποδεικνύουν ότι οι μαθησιακές δυσκολίες προκαλούνται από τις διαφορές στον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί ο εγκέφαλος ενός ατόμου και από τον τρόπο που επεξεργάζεται τις πληροφορίες.

Κύριος στόχος της έρευνας είναι η καταγραφή των αντιλήψεων και των στάσεων των γονέων που έχουν κάποιο παιδί με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες για τα τμήματα ένταξης. Μέλημά της είναι ακόμη να διαπιστώσει το σχολικό πρόγραμμα και τα τμήματα ένταξης που ακολουθούν οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες. Η μέθοδος που ακολουθήθηκε ήταν η βιβλιογραφική ανασκόπηση και στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε μία έρευνα με τη βοήθεια ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 11 ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και κλίμακας Likert. Χωρίζεται σε δύο κατηγορίες, στην πρώτη κατηγορία υπάρχουν ερωτήσεις που αφορούν προσωπικά δεδομένα των ερωτηθέντων όπως φύλο, μορφωτικό επίπεδο, ηλικία κ.ά. Στη δεύτερη κατηγορία υπάρχουν ερωτήσεις σχετικά με τις απόψεις των γονέων για την ένταξη. Απαντήθηκαν 151 ερωτηματολόγια από γονείς που έχουν παιδί με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες.

Στη συνέχεια αποδίδονται και σχολιάζονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα. Είναι φανερό ότι πολλοί γονείς πιστεύουν ότι η ένταξη παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σχολείο γενικής εκπαίδευσης, είναι πιθανότερο να έχει θετικό αντίκτυπο στα παιδιά αυτά.

Λέξεις κλειδιά: μαθησιακές δυσκολίες, παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, ενταξιακή διαδικασία, τμήμα ένταξης, απόψεις γονέων

Abstract

This Diploma Thesis is a study based on Learning Difficulties and Integration Departments. Initially, it is analyzed that learning difficulties are a group of disorders that affect people's ability to either interpret what they see and hear, or link information from different parts of the brain. A learning disability affects the way children receive, process or express information. Surveys indicate that learning difficulties are caused by differences in how a person's brain works and how they process the information.

The main target of the survey is to record the perceptions and attitudes of parents with a child with special learning difficulties for integration departments. It is still a matter of realizing the school program and the integration sections followed by pupils with learning disabilities. The method followed was the bibliographic review and then a questionnaire survey was carried out. The questionnaire consists of 11 multiple choice and Likert scale questions. It is divided into two categories, in the first category there are questions concerning the personal data of respondents such as gender, educational level, age etc. In the second category there are questions about the parents' views on integration. 151 questionnaires from parents with a child with special learning difficulties were answered.

Afterwards, the results of the survey are presented and commented on. It is evident that many parents believe that the inclusion of children with special educational needs in the general education school is more likely to have a positive impact on these children.

Key words: *learning difficulties, children with special educational needs, integration process, inclusion, parent's perspectives*

Βιβλιογραφία

Avramidis, E., Kalyva, E., (2007). The influence of teaching experience and professional development on Greek teachers' attitudes towards inclusion. *European Journal of Special Needs Education*, 22 (4): 367-389.

Avramidis, E., Norwich, B., (2002). Teachers' attitudes towards integration/ inclusion: A review of literature. *European Journal of Special Education*, 17 (2):129-147.

Atkinson, D, (2010). Narratives of people with disability, in Gordon G., Ramcharan P., Flynn M. & Richardson M. (eds.), *Learning disability: A life cycle approach*, pp. 7–27, Open University Press, London.

Bailey, D.B., Hebbeler, K., Spiker, D., Scarborough, A., Mallik, S., Nelson, L., (2005). Thirty-six-month outcomes for families of children who have disabilities and participated in early intervention. *Pediatrics*. 116(6): 1346-1352.

Berger, K., (2006). *The developing person through the life span*. Worth, New York.

Billingsley, B. S., (2003). *Special education teacher retention and attrition: A critical analysis of the literature* (COPSSE Document No. RS-2). Gainesville, FL: University of Florida, Center on Personnel Studies in Special Education.

Bradshaw, L., Mundia, L., (2006). Attitudes and concerns about inclusive education: Bruneian inservice and preservice teachers. *International Journal of Special Education*, 21 (1): 35-41.

Bornman, J., Donohue, D.K., (2013). South African teachers' attitudes toward learners with barriers to learning: Attention-deficit and hyperactivity disorder and little or no functional speech. *International Journal of Disability, Development and Education*, 60 (2): 85-104.

Booyens, M., Van Pletzen, E., Lorenzo, T., (2015). The complexity of rural contexts experienced by community disability workers in three southern African countries, *African Journal of Disability*. 4(1), 1–9.

Cicerchia, M., (2018). 5 Types of learning difficulties. *Touch-type Read and Spell (TTRS)*.

Cortiella, C., (2011). *The state of learning disabilities*, Centre for Learning Disabilities, New York.

Davis, N., Carter, AS., (2008). Parenting stress in mothers and fathers of toddlers with autism spectrum disorders: Associations with child characteristics. *J Autism Dev Disord*. 38:1278-91.

Davidson, R.J., Kabat-Zinn, J., Schumacher, J., Rosenkranz, M., Muller, D., Santorelli, S.F., Sheridan, J. F., (2003). Alterations in brain and immune function produced by mindfulness meditation. *Psychosomatic Medicine*. 65, 564 –570.

Dray, B., (2008). *History of special education*. In book: Encyclopedia for Social and Cultural Foundations of Education, Chapter: History of special education., Publisher: Sage, Editors: E. Provenzo, J. P. Renaud: 744-747.

Delli-Syriopoulou, C.K., (2003). *Education in Post-modern Greece: special education*. Greece: Grigoris.

Dialektaki, K., (2014). Conceptualising inclusion as a practice: A critical analysis of the Greek SEN laws and the ‘inclusive classes’ within a Greek mainstream primary school. Διαθέσιμο στο: <https://ore.exeter.ac.uk/repository/bitstream/handle/10871/16191/DialektakiK.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Feizi, A., Najmi, B., Hoveidafar, R., (2014). Parenting stress among mothers of children with different physical, mental, and psychological problem. *Journal of Research in Medical Sciences: The Official Journal of Isfahan University of Medical Sciences*. 19(2):145-152.

Freedman, R., Boyer, N.C., (2000). The power to choose: Supports for families caring for individuals with developmental disabilities, *Health & Social Work*. 25, 59–68.

Flecha, R., (2000). *Sharing Words*. Lanham, M.D: Rowman & Littlefield.

Forlin, C., Loreman, T. Sharma, U., Earle, C., (2009). Demographic differences in changing pre-service teachers’ attitudes, sentiments and concerns about inclusive education. *International Journal of Inclusive Education*. 13 (2): 195-209.

Greek Pedagogical Institute- GPI (2003). *The mapping of Special Education*. Athens: GPI.

Grossman, P., Niemann, L., Schmidt, S., Walach, H., (2004). Mindfulness-based stress reduction and health benefits: A meta-analysis. *Journal of Psychosomatic Research*, 57: 35– 43.

Guy, B., Goldberg, M., McDonald, S., (1997). Parental participation in transition systems change. *Career Dev Except Individ*. 20:165-77.

Ηλιοπούλου, Μ., (2018). Μύθοι και αλήθειες για τις μαθησιακές δυσκολίες. Διαθέσιμο στο: <https://boro.gr/260592/mythoi-kai-alitheies-gia-tis-mathisiakes-dyskolies/>

Hartley, S. L., Barker, E. T., Seltzer, M. M., Floyd, F., Greenberg, J., Orsmond, G., Bolt, D., (2010). The relative risk and timing of divorce in families of children with an autism spectrum disorder. *Journal of Family Psychology*, 24: 449 – 457.

Harper A., Dyches T.T., Harper J., Roper S.O., South M., (2013). *Respite care, marital quality, and stress in parents of children with autism spectrum disorders*, Springer Science & Business Media, New York.

Heward, W., (2010). *Παιδιά με ειδικές ανάγκες. Μια εισαγωγή στην ειδική εκπαίδευση*. Αθήνα. Εκδόσεις Τόπος.

Hout, R., (2017). How to include children with special educational needs and disabilities. *British council*.

Hofmann, S.G., Sawyer, A.T., Witt, A.A., Oh, D., (2010). The effect of mindfulness-based therapy on anxiety and depression: A metaanalytic review. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 78:169–183.

Θανόπουλος, Θ., (2005). *Εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά με ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες και εκπαιδευτικές ανάγκες*. Αθήνα: Ατραπός.

Jinnah, H., & Walters, L. (2008). Including parents in evaluation of a child development program: Relevance of parental involvement. *Early Childhood Research and Practice*, 10, 1-7. Retrieved December 2017 from <http://ecrp.uiuc.edu/v10n1/jinnah.html>

Kavale, K.A., Forness, S.R., (2000). *Policy decisions in special education: The role of meta-analysis*. In R. Gersten, E. P. Schiller, & S. Vaughn (Eds.), *Contemporary special education research* (pp. 281–326). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Kalek, D., (2008). *The effectiveness of a family-centered early intervention program for parents of children with developmental delays ages 0 through 3*, Pepperdine University, Malibu, CA.

Κασσέρης, Χ., (2002), *Η Δυσλεξία. Θεωρητική προσέγγιση, παιδαγωγική αντιμετώπιση*. Αθήνα, εκδ. Σαββάλας.

Λαμπροπούλου Β., Παντελιάδου Σ. (2010). *Η Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα*. Αθήνα: Κριτική Θεώρηση, Παντελιάδου, Λαμπροπούλου, Βιβλιοθήκη Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Συλλόγων Γονέων Παιδιών με Δυσλεξία & Μαθησιακές Δυσκολίες

Λιβανίου, Ε., (2004). *Μαθησιακές δυσκολίες και προβλήματα συμπεριφοράς στην κανονική τάξη*. Αθήνα, εκδ. Κέδρος.

Lindsay, G., & Dockrell, J. (2004). Whose job is it? Parents' concerns about the needs of their children with language problems. *The Journal of Special Education*, 37(4), 225–235.

Logsdon, A., (2018). Common Parent Reactions to a Child's Learning Disability. *Verywellfamily*.

Lukemeyer, A., Meyers, M.K., Smeeding, T., (2000). Expensive children in poor families: Out-of-pocket expenditures for the care of disabled and chronically ill children in welfare families, *Journal of Marriage and Family* 62(2), 399–415.

Maxwell, V, Barr, O., (2003). With the benefit of hindsight: A mother's reflections on raising a child with Down Syndrome. *J Learn Disabil*. 7:51–64.

McNaughton, D. (1994). Measuring parent satisfaction with early childhood intervention programs: Current practice, problems, and future perspectives. *Topics in Early Childhood Special Education*, 14(1), 26-48.

McWilliam, R. A., Lang, L., Vandiviere, E., Angell, R., Collins, L., & Underdown, G. (1995). Satisfaction and struggles: Family perceptions of early intervention services. *Journal of Early Intervention*, 19, 43-60.

Mumbuna, N., (2010). *An investigation on how teenage mothers parent their children*, BSW Mini-dissertation. University of Namibia, Windhoek.

Molina, S., (2007). *Los grupos interactivos: una práctica de las comunidades de aprendizaje para la inclusión del alumnado con discapacidad*. Barcelona: Universitat de Barcelona.

N.3699/2008. *Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*

NJCLD - National Joint Committee on Learning Disabilities, (1988). *Letter to NJCLD member organizations*.

Newacheck, P. W., Inkelas, M., Kim, S. E., (2004). Health services use and health care expenditures for children with disabilities. *Pediatrics*. 114: 79 – 85.

Osborne, L.A., McHugh, L., Saunders, J., Reed, P., (2008). Parenting stress reduces the effectiveness of early teaching interventions for autistic spectrum disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 38: 1092–1103.

Okeke, C., Mazibuko, G., (2014). The Experiences Of Parents Of School Children With Special Education Needs: An Empirical Study. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. 5(15):227-240

Oliver, M, (2004). *Understanding disability: From theory to practice*, Macmillan, London.

Παντελιάδου, Σ., (2000). *Μαθησιακές Δυσκολίες και Εκπαιδευτική Πράξη*, Αθήνα, εκδ. Ελληνικά Γράμματα.

Παντελιάδου, Σ., Μπότσιας, Γ., (2007). *Μαθησιακές Δυσκολίες: Βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Γραφήματα.

Παπαναστασίου, Φ., (2017). Εφημερίδα FreeSunday: Μύθοι & Αλήθειες για τις Μαθησιακές Δυσκολίες. *Ειδικός παιδαγωγός Φώτης Παπαναστασίου*. Διαθέσιμο στο: <https://eidikospaidagogos.gr/mythoi-alitheies-mathisiakes/>

Parsad, B., Lewis, L., Farris, E., (2001). *Teacher preparation and professional development: 2000* (NCES 2001– 088). Washington, DC: U.S. Department of Education, National Center for Education Statistics.

Park, J., Turnbull, A.P., Rutherford Turnbull, H., (2002). Impacts of poverty on quality of life in families of children with disabilities, *Council for Exceptional Children*. 68(2), 151–170.

Pattanayak, RD., Sagar, R., Choudhary, V., (2014). *Care giver perspectives based of focus group discussion: Parental burden, experiences and unmet needs*. In: Sagar R, Pattanayak RD, editors. *Specific Learning Disorder: Indian Scenario*. New Delhi, India: Department of Science and Technology (DST), 265–77.

Pennington, B.F., (1991). *Diagnosing Learning Disorders: A Neuropsychological Framework*. New York: Guilford.

Πολυχρονοπούλου, Σ., (2003). *Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες. Σύγχρονες τάσεις εκπαίδευσης και ειδικής υποστήριξης*. Αθήνα: ΑΤΡΑΠΟΣ

Πολυχρόνη, Φ., Χατζηχρήστου, Χ. & Μπίμπου, Α., (2006). *Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες- Δυσλεξία. Ταξινόμηση, αξιολόγηση και παρέμβαση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Pomerantz, EM., Grolnick, WS., Price, CE., (2005). The role of parents in how children approach school: A dynamic process perspective. *The Handbook of Competence and Motivation, Guilford, New York*. 259-78.

Rao, S., (2003). *Neuropsychological aspects of learning disabilities*. In P. Karanth and J.Rozario (eds.), *Learning Disabilities in India: Willing the Mind to Learn* (pp.51-61). New Delhi: Sage Publications.

Ρηγοπούλου, Τ., (2002), *Μαθησιακές δυσκολίες, εξελικτικές μαθησιακές δυσκολίες*, Αθήνα: Ανέκδοτη εργασία.

Rozario, J., (2003). *Assessment of learning disabilities*. In P. Karanth and J.Rozario (eds.), *Learning Disabilities in India: Willing the Mind to Learn* (pp.51-61). New Delhi: Sage Publications.

Resch, J.A., Mireles, G., Benz, M.R., Grenwelge, C., Peterson, R., Zhang, D., (2010). *Giving parents a voice: A qualitative study of the challenges experienced by parents of children with disabilities*. *Rehabilitation Psychology*. 55(2), 139.

Σεβδαλή, Μ., (2013). *Ο μύθος και η πραγματικότητα γύρω από τις μαθησιακές δυσκολίες*. Ανάδραση.

Sharma, U., Loreman, T., Forlin, C. (2012). Measuring teacher efficacy to implement inclusive practices. *Journal of Research in Special Educational Needs*. 12 (1): 12-21.

Stasinou, P., D., (2001). *Special Education in Greece*. Greece: Gutenberg.

Salmond, E., Gioka, A., (2013). The Scientific-Advisory Role of the School Advisor of Special Education in Primary Education. *PanHellenic Conference of Special Education*. Athens: Institute of Special Pedagogy

Soulis, S.G., (2002). *Pedagogy of Inclusion: From a School that Discriminates to a School for All*. Athens: Tipothito.

Soulis, S.G., (2008). *A school for all: From research to action*, Pedagogy of Inclusion, Athens: Gutenberg.

Simon, A, Easvaradoss, V., (2015). Caregiver Burden in Learning Disability. *Int J Indian Psychol.* 86–90.

Silver, A.A., Hagin, R.A., (2002). *Disorders of Learning in Childhood*. New York: John Wiley and Sons.

Seltzer, MM., Greenberg, JS., Floyd, FJ., Pettee, Y., Hong, J., (2001). Life course impacts of parenting a child with a disability. *Am J Ment Retard.* 106:265–86.

Sen, E., Yurtsever, S. (2007). Difficulties experienced by families with disabled children. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing.* 12: 238 –252.

Suresh, P.A., Sebastian, S., (2003). *Epidemiological and neurological aspects of learning disabilities*. In P. Karanth and J.Rozario (eds.), *Learning Disabilities in India: Willing the mind to learn* (pp. 51-61). New Delhi: Sage Publications.

Swanson, H.L., Hoskyn, M., Lee, C., (2000). *Interventions for students with learning disabilities*. New York: Guilford Press.

Taub, D.J., (2006). Understanding the Concerns of Parents of Students with Disabilities: Challenges and Roles for School Counselors. *Professional School Counseling Journal.* 10(1): 52-57.

U.S. Department of Education. (1999). Definition and criteria for defining students as learning disabled. *Federal Register*, 64 (48).

VanPel., N., (2007)/ *Train up a child: A guide to successful parenting*, Pacific Press, Hagerstown, MD.

Vaughn, S., Gersten, R., Chard, D.J., (2000). The underlying message in LD intervention research: Findings from research syntheses. *Exceptional Children*, 67, 99–114.

Vaughn, S., Linan-Thompson, S., (2003). What Is Special About Special Education for Students with Learning Disabilities?. *The journal of special education.* 37(3): 140-147.

Wolfson, L., Grant, E., (2006). Authoritative parenting and parental stress in parents of pre-school and older children with developmental disabilities. *Child: Care, Health and Development*, 32: 177–184.

Zoniou-Sideri, A., (2000). *The development of Special Education: from special to mainstream*, in Zoniou-Sideri A. (eds) *Contemporary inclusive approaches*. Athens: Ellinika Grammata.

Zoniou-Sideri, A., (2004). *Contemporary inclusive approaches*. Athens: Ellinika Grammata.

Zoniou-Sideri, A., Karagianni, P., Deropoulou-Derou, E., Spandagou, I., (2005). Inclusive Classes in Greece: New Names, Old Institutions. *Inclusive and Supportive Education Congress*, Glasgow.

Zoniou-Sideri, A., Vlachou A., (2006). Greek teachers' beliefs system about disability and inclusive education. International Journal of Inclusive Education, 10 (5): 379-394.